

FILANTROPIE

2. tutorial

-
- Chudoba – dříve nedostatek podílu na moci, nyní nedostatek hmotného bohatství
 - Do r. 1500 – hlavní roli osobní formy svépomoci a almužnictví
 - Po r. 1500 odklon od osobních vztahů k abstraktnějším formám sociálních vztahů, k řešením právně fixovaným (viz Samaritánovo dilema a jeho řešení)

Půjčka jako dobročinnost

- Zákaz úroku – půjčka jako mutuum
- Zisk z půjčky se neodvíjel z úroku, ale od různých mezních užitků.
- Postupné rozdělení pravidel pro obchod a pravidel pro soužití pospolitosti
- tj. statky určené ke spotřebě nemohou být půjčovány na úrok, statky určené k užívání mohou být spojeny s formou renty
- Mutuum x foenus x foenus nauticum

- Od. 12. století rozvoj obchodu
- Mutuum x damnum emergens x cambium x poena detentori x pignus (mort-gage)
- Koncept nákladů obětovaných příležitosti, tzv. *lucrum cessans*
- Úrok dovolen u obchodních transakcí při sdíleném riziku (podíl na zisku) nebo u *monte communale* (půjčky nucené a splátky opožděné)
- Florentské *catasto* (1427) – 78% toskánských rolnických rodin si půjčilo od jiných křesťanů, pouze 22% domácností si půjčilo u židovských peněžíků
- Drobné půjčky – 45 – 50% (Gubio)

Historie dobročinných fondů

- *Eranos* ve starověkých Aténách
- Císař Augustus (31 př. Kr. – 14 po Kr.) – fond z majetku zabaveného zločincům na půjčky za zástavu
- Monte

Monte di pietà – půjčka jako dobročinnost

- Kořen evropského drobného bankovníctví
- Cílem „půjčovat chudým osobám s tak nízkým úrokem, jak je to jen možné“
- Zastavárny, půjčující na mírný úrok
- Belgie, Francie, Portugalsko, Mexiko
- André Breton, Michelangelo, Savonarola, Adam Smith

Janov – dobročinnost z lásky k vlasti

- Městská republika zmítaná dluhy
- Vznik instituce San Giorgio
- Podílníky i dobročinné instituce
- Soukromí dobrodinci věnovali své podíly na úhradu dluhu
- Francesco Vivaldi – za svůj přínos získal sochu
- Četní následníci

Labore nutrior, labore plector

Imperativ práce a prevence zahálky

- Hesiodos – Práce a dny
- Perikles – Program veřejných prací
- Práce – labor – travail - ararbeit
- Starý zákon – podíl chudých, sabatická léta
- Nový zákon – „Nechce-li někdo pracovat, ať také nejí“
- Benediktova řehole (kol. 529?) – Ora et labora

Tři příklady reforem městské chudinské péče

- Paříž – povinná chudinská daň a testování vhodnosti příjemců
- Benátky – dočasná daň, decentralizovaný systém pomoci, vypovídání žebráků z města
- Ypres – decentralizovaný systém s dobrovolnými příspěvky pod kontrolou městské samosprávy

Poor Law a pracovní domy

- Poor Law (1531) – povinnost starat se o chudé přechází na municipální orgány
- Hlavním prostředkem realizace *domy nápravy a pracovní domy*, první z nich stál v Bridewellu
- Kritika foucaultovské narace – pracovní domy nebyly nástroji nové sociální marginalizace, ale spíše projevem starého vládního paternalismu
- (Harrington: Escape from the Great Confinement)
- I velké osoby dobročinnosti 17. století věnovaly své síly a majetek rozvoji pracovních domů jako prospěšné instituci pro pomoc chudým,
- Thomas Firmin (1632 – 1697)

Merkantelistická doktrína

- Soustava doporučení pro hospodářskou politiku státu
- Doktrína obchodní bilance
 - Obchodní ochranářství
 - Specifická struktura vývozu a dovozu
 - Mzdy, populace a spotřeba

-
- Myšlenka nulového součtu
 - Podpora růstu populace, nízkých mezd a nízké spotřeby
 - Bohatý stát chudých lidí

Imperativ práce dnes

- Veřejně prospěšné práce
- Společensky účelná pracovní místa
- Rekvalifikace

Děkuji za pozornost.

Dvě tváře Adama Smithe?

Teorie mravních citů vs. Pojednání o podstatě a původu

- Základem ^{Práce – labor – travail – arbeit} lidského jednání ~~tinutí~~ k reciprocitě
- Směny společenské (osobní) a směny tržní (neosobní)
- (resp. rozvinutí scholastické tradice dvou typů spravedlnosti – komutativní a distributivní)

Adam Smith

Teorie mravních citů vs. Pojednání o podstatě a původu

- Systémy, z nichž princip schvalování je odvozen od sebelásky
- Systémy, které činí principem schvalování rozum
- Systémy, z které činí principem schvalování cit

Vznik moderní filantropie

- Charita – tišení bolesti
 - x
- Filantropie – léčba nemoci
- Moderní filantropie se rodí v Londýně v okamžiku, kdy občansky smýšlející jednotlivci přejali pro dobročinné účely akciovou společnost
 - Akademie
 - Čtenářské společnosti
 - Obecně prospěšné společnosti

American way

- Amerika prochází ve zkráceném cyklu tím, čím kontinentální Evropa
- Mezi prvními osadníky puritáni z Anglie, založili osadu Plymouth (1620) a jeho okolí (1629)
- John Winthrop a „Město na kopci“

Americká tradice charity

- John Winthrop – náboženský vůdce
- Massachusetts Bay Company v roli vlády
- Dobročinnost probíhala v rámci komunity
 - Individuální osobní péče hmotného charakteru
 - Výpomoc v rámci komunity (sirotci, staří lidé)
 - Vliv kontinentální tradice – disciplína, místní x cizí, zasloužilí x nezasloužilí
- S rostoucím vlivem obchodního étosu (po polovině 18. století) posun ve vnímání charity od všeobecné bratrské lásky k almužnictví

Znovuobjevení prevence zahálky

- 20. a 30. léta 19. století poznamenána turbulentním rozvojem raného kapitalismu
- Narušování homogenních komunit, růst počtu nezaměstnaných → strach z chudých
- Chudoba začala být považována za důsledek lehkomyšlnosti a neřesti
- Tradiční problém měl tradiční řešení – vytěsnění chudých mimo komunitu, do pracovních domů a chudobinců

Americká tradice filantropie

- Benjamin Franklin (1706-1790) – „Nejlepší službou Bohu je činit dobro člověku“
- Ujal se vytváření společností zaměřených na obecné blaho
- Usiloval o odstranění chudoby tak, že pomáhal chudým, aby si pomohli sami

Velká dobročinná hnutí 1. pol. 19. stol.

- „Dobročinnost souvisí se sebezdokonalováním“
 - Rozšíření myšlenky příchodu Posledního soudu –Millennialismus
 - Odmítnutí nauky o predestinaci – jednotlivec nyní mohl radikálně změnit (nejen) svůj osud
-
- Východiska pro dvě velká společenská hnutí – Hnutí za abstinenci a hnutí za zrušení otroctví

Hnutí za abstinenci

- Skutečný sociální problém
- Hnutí přesvědčovalo prostřednictvím racionálních argumentů, nikoliv prostřednictvím zákonné prohibice (až na pokus v 60. letech)
- Cestující lektoři, knihy, písně, divadelní představení
- Abstinence vynucována na pracovištích – zaměstnavateli, později i odboráři

Hnutí za zrušení otroctví

- Kolonialisté
- Abolicionisté
- Nutnost zrušení otroctví, ekonomicky dobře etablovaného, prostřednictvím politické akce

Po občanské válce (po 1865)

- První „moderní“ válka – zabíjení na dálku, neosobní a mechanické
- Větší role vlády během války a rozsáhlá korupce vedly k rozšíření negativních postojů k vládním akcím
- Role vlády zredukována na udržování práva, rozvoj společnosti měl zajistit soukromý sektor

Vznik nadací a „vědecká“ dobročinnost

- Impulesem rozvoje soukromé dobročinnosti reakce na rozšíření popularity sociálního darwinismu, která se stala ideologií kapitalismu volné soutěže
- Ekonomice vládly trusty, oblasti dobročinnosti dominovaly velké nadace
- Vědecká dobročinnost vyžadovala vyšetření příčin nouze, poradenství a důkladnou kontrolu, případně snahu o preventivní předcházení vzniku nouze

Významné postavy americké filantropie přelomu 19. a 20. stol.

- Olivia Sage (Russel Sage Foundation)
- John D. Rockefeller
- Andrew Carnegie

Olivia Sage (1828-1918)

- Přejít od osobní dobročinnosti k organizované
- Po smrti manžela množství žádostí o pomoc – přeměřovala je na dobročinnou organizaci Charity Organization Society, aby žádosti prověřovali a vyřizovali
- Systematicky podporovala vzdělávání žen, vlastenecké aktivity a akce na ochranu zvířat
- V roce 1907 založila Russel Sage Foundation pro „zlepšení společenských a životních podmínek v USA“
- Tato nadace zavedla definitivní profesionalizaci sociálních pracovníků

John D. Rockefeller (1839-1937)

- Baptista, celý život odváděl desátek
- Nejlepší investice jeho života v roce 1861
- V době občanské války obchod s masem a solí, později s naftou, v r. 1870 slučuje své aktivity do Standard Oil company s kapitálem 1 milión dolarů
- Vede konkurenční boje
- Roku 1902 se rozhoduje věnovat podstatnou část svého jmění na dobročinné účely (různé nadace a ústavy, sloučené později do Rockefellerovi nadace)
- „Pomáhat nejnadějnějším, ne nejpotřebnějším“

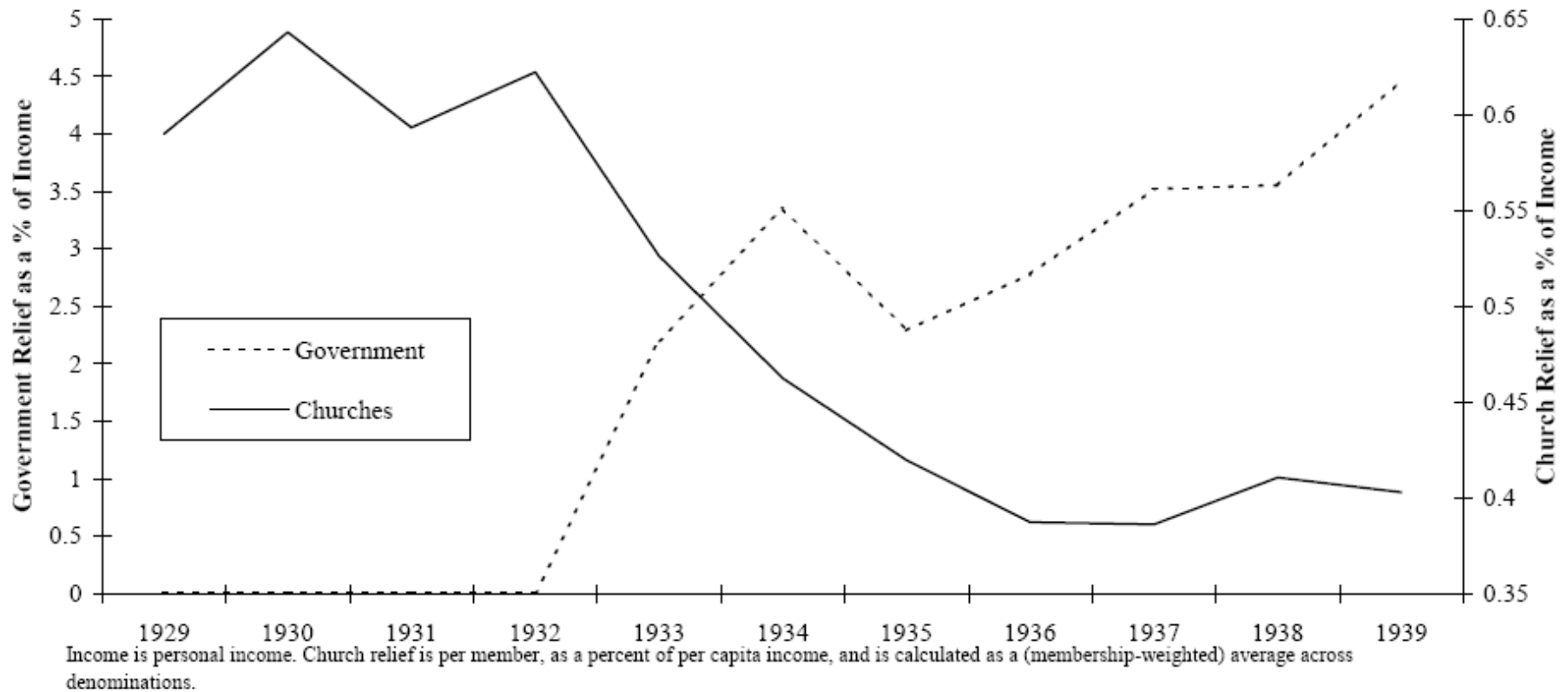
Andrew Carnegie (1835-1919)

- Začal jako údržbář strojů ve 13 letech
- Ve 30 letech již obchoduje s naftou, železem a cennými papíry
- Esej „Evangelium bohatství“
- „Hromadění bohatství těmi, kteří mají schopnost a energii ho tvořit, znamená pro lidstvo nikoliv zlo, ale dobro“ ... „Člověk, který umírá jako boháč, umírá v hanbě“.
- Doporučení bohatým, jak vydávat peníze

„Nový úděl“ F.D. Roosevelta (30. léta 20. století)

- Nové rozdělení hranic mezi státními a soukromými aktivitami
- Veřejně prospěšné práce
- Minimální mzda
- Zákon o sociálním zabezpečení
 - Vytvoření penzijního fondu
 - Programy podpory v nezaměstnanosti
- Vytěsňovací efekt

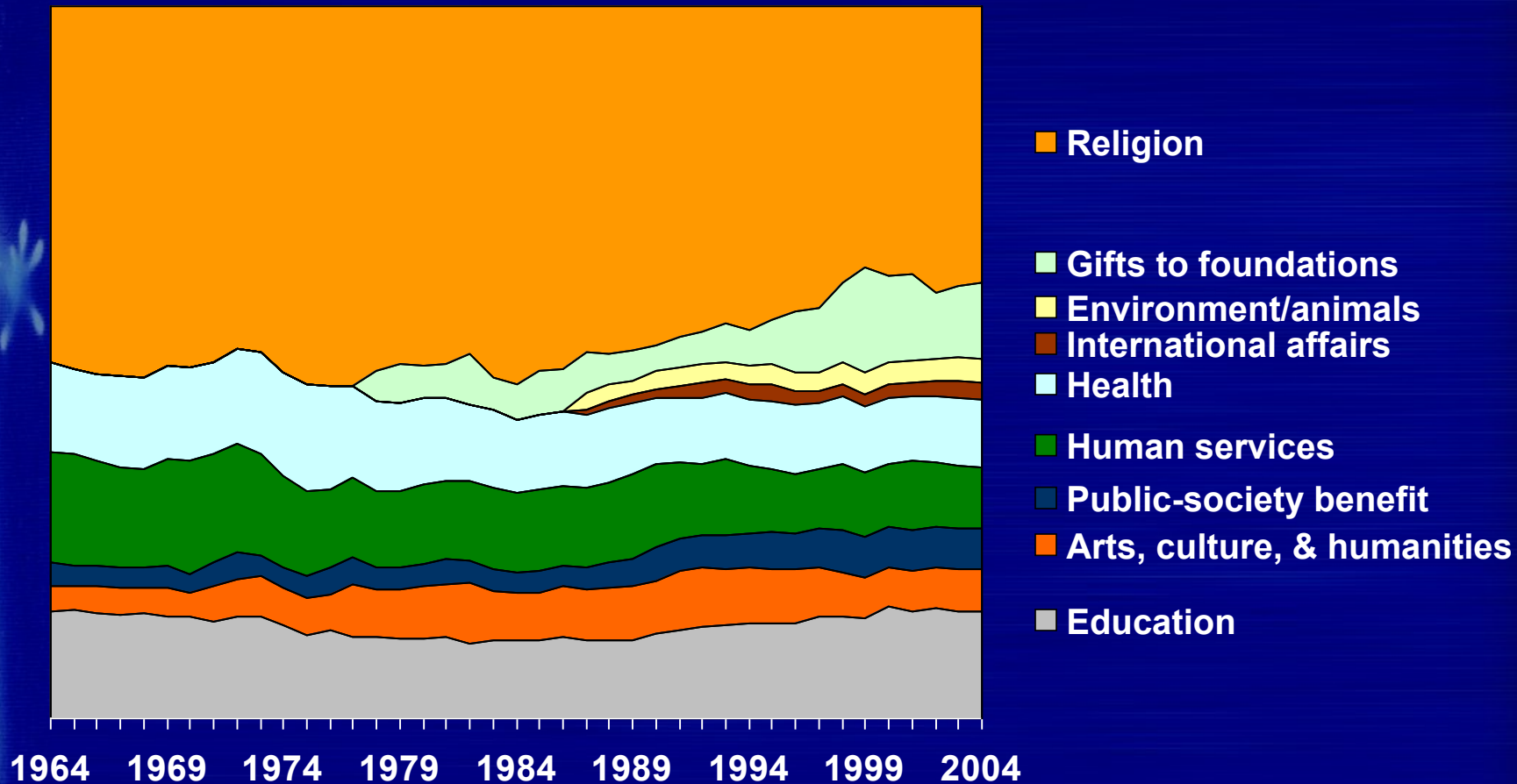
Figure 1: Government and Church Relief during the Great Depression

Pomoc rozvojovým zemím

- Ekologové nemohou přijímat peníze od firem znečišťujících životní prostředí

Rozdělení příjmů neziskového sektoru v USA (2004)

Diskuse – proč (ne-)souhlasíte s následujícími tvrzeními

- Je nevhodné užívat soukromé fondy k ovlivňování veřejné politiky
- Aktivity nadací zasahují do demokratických procesů
- Peníze nadací jsou „krvavé“ a tudíž se jedná o pokrytecký způsob podlézání veřejnosti ve snaze napravit obraz loupeživých podnikatelů
- Boháči zakládající nadace by udělali lépe, kdyby dávali vyšší mzdy pracujícím
- Ekologové nemohou přijímat peníze od firem znečišťujících životní prostředí